

2023 Eğitim Vizyonu ve Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeni Hedefler

The 2023 Education Vision and New Goals in Vocational and Technical Education

Mahmut ÖZER

ÖZ

Mesleki ve teknik eğitim ülkelerin ekonomik kalkınmasındaki önemi nedeniyle küresel ölçekte sıcak tartışmaların yapıldığı bir eğitim alanıdır. Ülkeler kendi ekonomilerinin mevcut durumu ve yönelimlerine göre mesleki ve teknik eğitimi yeniden kurgulamakta, revize etmekte ve dönüştürmektedir. Bu bağlamda her ülkenin mesleki ve teknik eğitimi kendi ülke gerçeklerini yansıtmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kamuoyuna açıklanan 2023 Eğitim Vizyonu da bu bağlamda mesleki ve teknik eğitim için ülke gerçekleri ile örtüşen yeni bir yol haritası sunmaktadır. Yeni yol haritası sektöre duyarlı, ülkenin önceliklerine göre kendisini sürekli güncelleyen dinamik bir mesleki eğitim inşası öngörmektedir. Bu çalışmada, 2023 Eğitim Vizyonu'ndan hareketle mesleki ve teknik eğitim için geliştirilen hedefler ve bu çerçevede son zamanlarda atılan adımlar sunulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Mesleki ve teknik eğitim, 2023 Eğitim Vizyonu, Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye

ABSTRACT

Vocational and technical education is a field of education on a global scale due to its importance in the economic development of countries. Countries reorganize, revise and transform vocational and technical education according to the current situation and orientations of their economies. In this context, the vocational and technical education of each country reflects the realities of their own country. The 2023 Education Vision, announced by the Ministry of National Education, also provides a new road map for vocational and technical education in line with the realities of the country. The new roadmap envisages a dynamic vocational education construction that is sensitive to the sector and constantly updating itself according to the country's priorities. In this study, the targets developed for vocational and technical education based on the 2023 Education Vision and the steps taken in this context are presented.

Keywords: Vocational and technical education, The 2023 Education Vision, Ministry of National Education, Turkey

GİRİŞ

Mesleki ve teknik eğitim tüm ülkelerin kendi ekonomik büyüme hedeflerine göre büyük önem attıkları ve genel liselere göre bu bağlamda beklentilerin ve beraberinde eleştirilerin yoğun olarak yöneltildiği bir eğitim türüdür. Ülkelerin ekonomik kalkınmasında ve gençlerinin istihdamının sağlanmasındaki rolü nedeniyle mesleki eğitim küresel ölçekte sıcak tartışmaların

yapıldığı bir alandır (Affero & Razali, 2013; Bennell & Segers-trom, 1998; Bertocchi & Spagat, 2004; Eichhorst, Rodríguez-Planas, Schmidl, & Zimmermann, 2015; Fazekas & Field, 2013; Hoeckel, 2008; 2010; Kreysing, 2001; Keating, Medrich, Volkoff, & Perry, 2002; Lukas, 2013; Meer, 2007; OECD, 2010; 2014; 2017; Solga, Protsch, Ebner, & Brzinsky-Fay, 2014; Wheelahan & Moodie, 2016; World Bank, 2019)

Özer M., (2018). 2023 Eğitim vizyonu ve mesleki ve teknik eğitimde yeni hedefler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 8(3), 425-435. <https://doi.org/10.5961/jhes.2018.284>

Mahmut ÖZER (✉)

ORCID ID: 0000-0001-8722-8670

Millî Eğitim Bakanlığı, Bakan Yardımcısı, Ankara, Türkiye

Ministry of National Education, Deputy Minister of National Education, Ankara, Turkey

mahmutozer2002@yahoo.com

Geliş Tarihi/Received : 22.10.2018

Kabul Tarihi/Accepted : 26.11.2018

Türkiye'nin planlı kalkınma anlayışını benimsediği 1960'lı yıllardan itibaren, hazırlanan hemen tüm kalkınma planlarında mesleki eğitimin önemi sürekli vurgulanmış ve güçlendirilmesine büyük önem verilmiştir [Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), 1963, 1967, 1979, 1989, 1996, 2001, 2007]. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) mesleki eğitimi güçlendirmek ve kapasitesini artırmak için çok sayıda projeyi uygulamaya geçirmiştir. Özellikle 2000'li yıllarda Türkiye'de mesleki eğitimin Avrupa Birliği (AB) ile uyumlaştırılması çalışmaları yoğunlaşmış, sadece mesleki ortaöğretimde değil, aynı zamanda yükseköğretimde de mesleki eğitimin modernizasyonu ve AB ile uyumlaştırılması bağlamında çok sayıda çalışma gerçekleştirilmiştir (Günay & Özer, 2014; Özer, Çavuşoğlu & Gür, 2011). Ek olarak, mesleki eğitimin doğası gereği uygulama becerileri eğitimin odağını oluşturduğu için mesleki eğitimde iş yeri eğitimi özendirme, iş yeri eğitiminde öğrencilerin iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı sigortalanması ve asgari ücretin belirli oranında öğrencilere ücret ödenebilmesine imkân tanıyan yasal düzenlemeler yapılmış ve başarılı bir şekilde uygulanmaktadır (Günay & Özer, 2016; MEB, 2018b).

Mesleki eğitim ülkelerin sanayileşme ve ekonomik kalkınmasında büyük öneme sahip olduğu için hem hükümetler hem de iş dünyasının sürekli gündeminde olmuş, dolayısıyla eğitimde tartışılan konularda ağırlığını sürekli korumuştur. Bu bağlamda ülkemizde de kamu kurum ve kuruluşları, iş dünyası, akademi ve düşünce kuruluşları tarafından çok sayıda çalışma gerçekleştirilmiş ve kamuoyu ile paylaşılmıştır [Reman, 1971; Türk Eğitim Derneği (TED), 1983; Kaya, 1999; Şencan, 2008; Adıgüzel & Berk, 2009; Özer, Çavuşoğlu & Gür, 2011; Aktaşlı, Kafadar & Tüzün, 2012; Oral, 2012; Aktaşlı & Tüzün, 2012; Gür et al., 2012; Bolat, 2016; Çelik, Yurdakul, Bozgeyikli & Gümüş, 2017; Günay & Özer, 2016; MEB, 2018a; 2018b; 2018c]. Bu çalışmalarda tespit edilen sorunların benzeştiği ve geliştirilen çözüm önerilerinin de genel olarak örtüştüğü görülmektedir. Bu durum, mesleki eğitimle ilgili sorunların da maalesef kronik olduğuna işaret etmektedir.

Atfedilen bütün öneme rağmen mesleki eğitim, eğitim sisteminin genel sorunlarından etkilenmekte olup kendine özgü sorunlara da sahiptir. Örneğin tüm dünyada mesleki eğitime başarı düzeyi nispeten düşük öğrencilerin gittiğinden bahisle mesleki eğitime yönelimi teşvik edici düzenlemeler yapılmaktadır. Türkiye'de de durum, dünyadaki eğilimlerden farklı değildir. Üstelik katsayı uygulaması gibi tarihsel müdahaleler doğal akışında dahi sorunlar taşıyan bu akışı büsbütün travmalı hale sokmuş, bu müdahalenin sancuları uzun yıllar yaşanmış ve iyileştirici müdahalelerle bugünlere gelinmiştir (Özer, Çavuşoğlu, & Gür, 2011).

Diğer taraftan, 2010 yılından itibaren lise okul türlerinin dönüşürülmesi kapsamında, genel liseler kapatılarak Anadolu Liseleri ile Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerine dönüştürülmüşlerdir. Bu dönüşümler sonucunda, Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerine devam eden öğrenci sayısı artmış olsa da Fen, Sosyal ve Anadolu Liseleri daha çok talep görmeye devam etmişlerdir. 2014 yılından 2017 yılına kadar ortaöğretim kurumlarının tamamına merkezi sınavla öğrencilerin yerleştirilmesi başarılı öğrencilerin özellikle fen liseleri, sosyal bilimler liseleri ve Anadolu liselerine

yönelimlerini daha da artırmıştır. Böylece öğrenciler başarı durumlarına göre okul türlerinde kümelenmişlerdir (Çelik, Boz, Arkan, & Toklucu, 2017). 2018-2019 eğitim-öğretim yılına kadar devam eden bu uygulama, mesleki ve teknik eğitime başarılı öğrencilerin girdisini olumsuz etkilediği gibi öğrenci talebini de olumsuz etkilemiştir (bakınız, Tablo 1). Bu durumun mesleki ve teknik eğitimdeki öğrenci devam durumlarını da olumsuz etkilediği varsayılmaktadır.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, mesleki ve teknik eğitim hükümet ve ilgili paydaşların güçlenmesini istediği bir eğitim türü olmasına rağmen, kronikleşmiş çok sayıda soruna sahiptir. Mesleki eğitimden beklentilerin yüksek olduğu dikkate alındığında, mesleki eğitime ilişkin sorunların yeniden tespit edilmesinden ziyade, her bir kronik veya kronikleşen sorun için geliştirilen çözümlerin hızla uygulanmasına ihtiyaç söz konusudur. Bu nedenle bu çalışmada mesleki ortaöğretimi güçlendirmek için MEB tarafından açıklanan *2023 Eğitim Vizyonunun* öngördüğü mesleki ve teknik eğitimde yeni yol haritası çerçevesinde farklı alanlarda atılan adımlara kısaca değinilmiştir. Bu atılan adımlar sektörün taleplerine duyarlı, ülkenin önceliklerine göre kendisini sürekli güncelleyen dinamik bir mesleki eğitim inşası öngörmektedir.

Bu çalışmada tüm bu deneyimlerden ve yaklaşımlardan yararlanarak mesleki ve teknik ortaöğretimi güçlendirmek için MEB tarafından Ekim 2018'de açıklanan *2023 Eğitim Vizyonunun* öngördüğü mesleki ve teknik eğitime ilişkin yol haritası ele alınmaktadır. Ardından, bu kapsamda izlenen politikalar, atılan adımlar ve başlatılan yeni projelere değinilmektedir.

Mesleki ve Teknik Eğitimde Mevcut Durum

Türkiye'de ortaöğretim seviyesinde mesleki ve teknik eğitim Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri ve mesleki eğitim merkezlerinde verilmektedir. Son on yılda mesleki ve teknik eğitim alan öğrencilerin okul türlerine göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir. Özellikle son dört yılda mesleki eğitim alan toplam öğrenci sayısında göreceli bir düşüş olduğu dikkati çekmektedir. Mesleki eğitim merkezlerindeki öğrenci sayılarında artış olmasına rağmen toplamdaki bu düşüş Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerindeki öğrenci sayılarındaki düşüşten kaynaklanmaktadır. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerine yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısındaki düşüş, ortaöğretime geçiş sistemindeki bazı değişikliklerden kaynaklanmaktadır. 2014-2015 yılında ilk defa uygulanan Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş sistemi sonucunda, Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerine kayıt yapan öğrenci sayısında büyük bir artış olmuştur. Ancak sonraki yıllarda başta Anadolu Liseleri olmak üzere diğer okul türlerindeki kontenjanlar arttırıldıkça, Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerine yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısında bir miktar düşüş olmuştur.

Tablo 1'de verilen sayılara ilaveten çok programlı Anadolu liselerinde, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bağlı okullarda ve Mesleki Açıköğretim Lisesinde de mesleki ve teknik eğitim verilmektedir. 2017-2018 eğitim-öğretim yılı itibarıyla mesleki ve teknik eğitim veren bu okulların tamamında bir milyon 987 bin 282 öğrenci eğitim görmekte olup bu sayı ortaöğretimde eğitim gören toplam öğrenci sayısının %35'ine karşılık gelmektedir (MEB, 2018b).

Tablo 1: Mesleki ve Teknik Eğitim Okullarında Eğitim Alan Öğrencilerin Yıllara Göre Değişimi

Eğitim-Öğretim Yılı	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Mesleki Eğitim Merkezi	Toplam
2008-2009	1265139	186597	1451736
2009-2010	1068817	164916	1233733
2010-2011	1591950	120009	1711959
2011-2012	1546520	111515	1658035
2012-2013	1613510	92949	1706459
2013-2014	1664938	95771	1760709
2014-2015	1810999	76244	1887243
2015-2016	1754539	75129	1829668
2016-2017	1612482	98436	1710918
2017-2018	1541599	101036	1642635

Kaynak: MEB verilerinden derlenmiştir.

2018-2019 eğitim-öğretim yılı itibarıyla mesleki ve teknik Anadolu liselerinde 54 alanda ve bu alanların altında yer alan 199 dalda eğitim verilebilirken mesleki eğitim merkezlerinde halen 27 alanın kapsadığı 142 dalda eğitim verilmektedir.

Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde Anadolu meslek ve Anadolu teknik olmak üzere iki ayrı program sunulmaktadır. Anadolu Teknik programında öğrenciler 40 gün staj yaparken Anadolu meslek programında 10 ay işyeri eğitimi yaptırılmaktadır. Anadolu Teknik programı daha fazla akademik ağırlıklı bir eğitim programına sahip olup, bu programdan mezun olanların yükseköğretime devam etmeleri ve mesleki ve teknik yükseköğretimin bu bağlamda nitelikli insan kaynağına sahip olması hedeflenmiştir. Anadolu Meslek programı ise daha fazla uygulama ağırlıklı bir eğitim imkânı sunmaktadır; dolayısıyla bu program mezunlarının yükseköğretime devamından ziyade sektörün nitelikli teknik eleman ihtiyacını karşılaması hedeflenmiştir. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinin mezunlarına alan ve dalda diploma, teknisyenlik unvanı, işyeri açma belgesi ve EUROPASS belgesi verilmektedir (MEB, 2018b).

Mesleki eğitim merkezlerinde öğrencilere haftada bir gün okulda teorik eğitim, diğer günler iş yerinde mesleki eğitim verilmektedir. Öğrenciler 11. sınıftan itibaren her eğitim-öğretim yılı sonunda beceri sınavlarına alınmakta olup 11. sınıf sonundaki beceri sınavında başarılı olanlara kalfalık, 12. sınıf sonundaki beceri sınavında başarılı olanlara da ustalık belgesi verilmektedir.

2023 Eğitim Vizyonu'nda Mesleki ve Teknik Eğitim

Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk tarafından 23 Ekim 2018 günü kamuoyuna açıklanan *2023 Eğitim Vizyonu*, mesleki ve teknik eğitim için de yeni bir yol haritası sunmaktadır. Yeni yol haritası sektöre duyarlı, ülkenin önceliklerine göre kendisini sürekli güncelleyen dinamik bir mesleki eğitim inşası öngörmektedir (MEB, 2018a). Bu bağlamda mesleki eğitimde eğitim-üretim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Mesleki eğitim güçlendikçe, yükseköğretime olan talep de daha makul ve gerçekçi bir çerçeveye oturacaktır. Zira Türkiye eğitim sisteminin temel sorunlarından biri, yükseköğretime girişte yaşa-

nan arz ve talep uyumsuzluğudur. 2018 yılı itibarıyla yaklaşık 2 milyon 500 bin kişi üniversite giriş sınavına başvurmuşken, yerleşen sayısı 1 milyonun altında kalmıştır. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olanların önemli bir kısmının iş piyasasına doğrudan dahil olmaları durumunda, yükseköğretim talebi daha makul bir düzeye inecektir. Bunun için, mesleki ve teknik eğitimin amaçlarına uygun olarak işlerliğinin sağlanması gereklidir.

Bu kısımda, *2023 Eğitim Vizyonu*'ndan hareketle geliştirilen yeni yol haritası çerçevesinde belirlenen yedi ana hedef ve bu hedefler kapsamında şimdiye kadar yapılanlar sunulacaktır: 1) mesleki eğitim programlarını güncellemek; 2) mesleki eğitimde uygulama kapasitesini artırmak; 3) mesleki eğitimin kalitesine yönelik izleme ve iyileştirme yapmak; 4) mesleki eğitim verilen tüm alanlarda sektörle iş birliklerini güçlendirmek; 5) mesleki eğitimde sektörün talepleri doğrultusunda yeni alanlarda eğitim seçeneği sunmak; 6) mesleki eğitim yoluyla sosyal entegrasyon ve kamu diplomasisine katkı sağlamak ve 7) mesleki eğitim mezunlarının mezun oldukları alanlarda çalışmalarını teşvik etmek.

2023 Eğitim Vizyonu Mesleki ve Teknik Eğitim Hedefleri

- 1 Programların güncellenmesi
- 2 Uygulama kapasitesinin artırılması
- 3 Kaliteye yönelik izleme ve iyileştirme yapılması
- 4 Sektörle iş birliklerinin güçlendirilmesi
- 5 Yeni alanlarda eğitim seçeneği sunulması
- 6 Sosyal entegrasyon ve kamu diplomasisine katkı sağlanması
- 7 Mezunların alanlarında çalışmalarının teşvik edilmesi

Mesleki ve Teknik Eğitim Programlarını Güncellemek

Mesleki ve teknik eğitimle ilgili eleştirilerden bir tanesi müfredatın güncel olmamasıdır. Ülkemizde mesleki ve teknik eğitim kurumlarında 54 alan ve 199 dalda mesleki ve teknik eğitim verilmektedir. Mesleki ve teknik eğitim programlarını sektörün taleplerine, ülke ve küresel eğilimlere göre sürekli güncellemek; sektörün taleplerine göre yeni alan ve dallarda eğitim programları açmak büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu alanda dinamik ve esnek bir yapı inşası, sürdürülebilir bir mesleki ve teknik eğitim için kritiktir. Bu bağlamda herhangi bir bölgedeki sektörlerle o bölgede mesleki ve teknik eğitim verilen alanların örtüşmesi, sektör-egitim ilişkilerinin kurulabilmesi ve sürdürülebilir olması için büyük öneme sahiptir.

Mesleki Eğitimin Ulusal Meslek Standartlarına Uyumlu Hale Getirilmesi: Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı mesleki ve teknik Anadolu liselerinde ve mesleki eğitim merkezlerinde öğretimi yapılan tüm alan ve dal programlarının ulusal meslek standartları ve ulusal yeterliliklere uyumu konusunda yürütülen çalışma 31 Ekim 2018 itibarıyla tamamlanmıştır. Böylece, mesleki ve teknik Anadolu liselerinde uygulanan 54 alan ve 199 dal programının ve mesleki eğitim merkezlerinde eğitimi verilen 27 alan ve 142 dal programının tamamı yürürlüğe giren ulusal meslek standartları ve ulusal yeterliliklerle uyumlu hale getirilmiştir.

Mükemmeliyet Merkezlerinin Kurulması: Yaklaşık 150 milyon TL bütçeli yeni bir proje kapsamında mesleki ve teknik eğitim verilen en güçlü alanlarda 20 mükemmeliyet merkezinin kurulması hedeflenmektedir. Bu mükemmeliyet merkezlerinde öğrencilerin eğitimlerinde uygulamaya ağırlık verilecek, sektörün talep ettiği becerileri eğitim sürecinde kazanmaları sağlanacaktır. MEB, bu mükemmeliyet merkezlerini mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin mesleki gelişim eğitimlerinde de kullanacaktır. Proje kapsamında meslek öğretmenlerinin yurtiçi ve AB ülkelerinde iş başı eğitim almaları sağlanacak ve 3250 meslek dersi öğretmenine de 3D modellemede yeni tekniklerin kullanıldığı öğretim materyallerinin hazırlanması ve geliştirilmesine yönelik kapasitenin artırılması eğitimleri verilecektir. Mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında görev yapan 800 matematik ve fen bilimleri dersi öğretmenin matematik ve fen bilimleri uygulamaları konusunda yetkinliklerinin artırılması sağlanacaktır. Proje ile ayrıca mesleki ve teknik eğitim kurumlarının KOBİ'lerle Endüstri 4.0'a yönelik Ar-Ge faaliyetleri kapsamında iş birliği yapmaları sağlanacaktır.

Mesleki ve Teknik Eğitimde Uygulama Kapasitesini Artırmak

Mesleki ve teknik eğitimden mezun olanlarla ilişkili eleştirilerden bir tanesi de yeterli uygulama becerilerine sahip olmadıklarıdır. Mesleki ve teknik eğitim doğası gereği uygulama becerilerini merkeze alan ve "yapabilirliği" öne çıkartan bir eğitim ortamı hedeflenmektedir. Bu çerçevede mesleki ve teknik eğitim veren okulların altyapı donanımı, atölye ve laboratuvarlarının tamlığı ve güncelliği büyük önem arz etmektedir. Bu kısımda mesleki ve teknik ortaöğretimde hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından uygulama kapasitesini artırmaya yönelik atılan yeni adımlar sunulmaktadır.

Atölye ve Laboratuvarların Güncellenmesi: Mesleki ve teknik eğitim veren okulların tüm atölye ve laboratuvar envanteri çıkartılmış ve eksiklikler 2018 Aralık ayında tespit edilmiştir. Bu kapsamda ayrıca kullanılabilir durumda atıl laboratuvar envanteri de tespit edilmiştir. Kullanılabilir durumda atıl laboratuvarın diğer okullarda kullanılabilmesi için 2019 yılı dağıtım planlaması yapılmış olup diğer eksikliklerin de kısa sürede giderilmesi yönünde çalışmalar başlatılmıştır.

Döner Sermaye Kapsamında Üretim Kapasitesinin Artırılması: Mesleki ve teknik eğitime bağlı okullarda döner sermaye kapsamında yapılan üretimin hem kapasitesi hem de kapsadığı eğitim alanlarının artırılması yönünde çalışma başlatılmıştır. Mesleki ve teknik eğitim veren 3636 civarındaki eğitim kurumunun sadece 774'ünde döner sermaye kapsamında üretim yapılmakta olup 2017 yılında yaklaşık 217 milyon TL'lik bir üretim gerçekleştirilmiştir (MEB, 2018b; 2018c). Ancak bu üretim ayrıntılı incelendiğinde iyileştirilmesi gereken iki önemli sorun görülmektedir. Birincisi, çok fazla alanda eğitim verilmesine rağmen üretim yapılan alanlar oldukça kısıtlıdır. Bu nedenle önümüzdeki dönem eğitim verilen tüm alanlarda döner sermaye kapsamında üretimin yaygınlaştırılması planlanmaktadır. İkincisi, eğitim verilen alanlarda sektörlerin en çok kümelendiği İstanbul, Bursa, Kocaeli, Sakarya, İzmir, Denizli gibi illerimizdeki üretimin nispeten düşük olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle, kapasitenin çok altında üretim yapıldığı görülmektedir. Bu iki sorunun çözümüne yönelik önlemler alınmış ve planlama yapılmıştır.

Döner Sermaye Üretimlerinde Hazine Kesintisinin Düşürülmesi: Mesleki ve teknik eğitim veren okullarda uygulamalı eğitimi güçlendiren döner sermaye kapsamında yapılan üretimin teşvik edilmesi amacıyla bu kapsamda yapılan üretimden yapılan %15'lik hazine kesintisi 28 Kasım 2018 tarihinde %1'e düşürülmüştür. Bu çerçevede, mesleki ve teknik eğitim veren okullarda üretilen ürünlerin pazarda daha rekabetçi olması ve böylece üretim miktarının artırılması hedeflenmektedir. Böylece öğrenciler yaparak öğrenecekler, sektörün talep ettiği becerileri eğitim aşamasında kazanmış olacaklar ve mezun olduklarında istihdamları kolaylaşacaktır. Diğer taraftan öğrenciler üretime katkıları ölçüsünde asgari ücret kadar bir ücret alabileceklerdir. Bu, dolaylı olarak öğrencilerin ve ailelerinin mesleki eğitime ilgisini artıracaktır. Diğer taraftan öğretmenlerimiz de üretime katkıları ölçüsünde asgari ücretin iki katına kadar ilave ücret alabileceklerdir. Mesleki ve teknik eğitim veren okullarımız okul birim payı ile üretim altyapısını üretime katkıları ile orantılı bir şekilde sürekli iyileştirebilecektir.

Derslerde Uygulamaya Ağırlık Verilmesi: Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yapılan saha taramaları, öğrencilerin alan ve dal dersleri ile geç tanıştıklarını ve 12. sınıftaki 10 aylık işyeri eğitiminin yükseköğretime geçiş sınavlarının yaklaşması nedeniyle verimli bir şekilde yapılamadığını ortaya koymuştur. Bundan dolayı, ders çizelgelerinde bazı düzeltmelerin yapılmasına yönelik bir çalışma başlatılmıştır. Mesleki ve teknik Anadolu liseleri ders dağılım çizelgesinde halen 12. sınıftaki işyeri eğitiminin 11. sınıfa kaydırılması ve 10 ay yerine 12 aya çıkartılması planlanmaktadır. 12. sınıfta ise uygulama becerilerini artırmaya devam etmek isteyen öğrencilere 12. sınıfta da işyeri eğitimine devam edebilme imkânı sunulacaktır.

Mesleki ve Teknik Eğitimin Kalitesine Yönelik İzleme ve İyileştirme Yapmak

Mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin iyileştirilebilmesi için eğitim verilen okulların ve süreçlerin sürekli izlenmesi ve elde edilen bulgularla sürekli iyileştirme yapılması büyük önem arz etmektedir. Bu kısımda mesleki ve teknik eğitim ile ilgili süreçleri izleme ve elde edilen bulgularla süreçleri iyileştirmeyi sürekli kılmaya yönelik atılan adımlar ele alınmaktadır.

Türkiye'nin Mesleki ve Teknik Eğitiminin Haritalanması: Tüm bölgelerde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında verilen mesleki ve teknik alan eğitimlerine ilişkin verileri il bazında tespit eden ve iller bazında teknoloji ve üretim kapasitesini de dikkate alan mesleki eğitim haritalandırma çalışması, MEB tarafından 15 Kasım 2018'de tamamlanmıştır. Böylece mesleki eğitimin yeniden yapılandırılması çalışmaları kapsamında güncel verilerin sağlanması amacıyla ülke çapında bölgelerarası teknoloji ve üretim kapasitesini de dikkate alan mesleki eğitim haritası hazırlanmıştır. Bu haritalandırma çalışması yoluyla veri tabanına işlenen sektörler ve sektörlerle ait çalışan profil bilgileri ile mesleki eğitim verilen alanlarda eğitim alan öğrenci sayılarının iller bazında değerlendirilmesi mümkün olabilmektedir. Bunun yanı sıra ülkemizde bulunan ARGE merkezlerinin sayısı ve sektörler göre dağılımları da iller bazında veri setine dâhil edilmiştir. Bu çerçevede her bölgede eğitimi verilecek alanların belirlenmesinde o alanlarda bölgedeki sektörün durumu dikkate alınacaktır.

Kalite Güvence Sisteminin Kurulması: Mesleki ve teknik eğitim veren okulların tamamını kapsayacak şekilde kalite güvence sistemi kurulmuştur. Bu kapsamda daha önceki yıllarda yapılan çalışmaların bir sistematik altında birleştirilme çalışmaları 5 Kasım 2018 tarihi itibarıyla tamamlanmıştır. Bu çerçevede, öncelikle her bir okul kendi öz değerlendirme raporunu hazırlamakta olup öz değerlendirme raporu her okulun kendi imkânları ve belirlenen temalarda hedeflerini, hedeflerine ulaşma süreçlerini, bu süreçleri nasıl iyileştirecekleri ve hedefler doğrultusunda yaptıklarını kanıta dayalı bir şekilde içermektedir. Ayrıca, okullar öz değerlendirme raporları çerçevesinde belli aralıklarla kurumsal dış değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Burada öncelikli amaç, okullarda kalite kültürünü geliştirmek ve böylece kalitelerini sürekli iyileştirmeleri için onlara destek vermek olarak belirlenmiştir. Belirli periyotlarla kurumsal dış değerlendirmeye yönelik raporların kamuoyu ile paylaşılması ve raporlarla başarılı okulların görünürlüğünün artırılması da hedeflenmektedir.

Sistematik Raporlamaların Yapılması: Millî Eğitim Bakanlığı'nın eğitim analiz ve değerlendirme raporları serisi kapsamında yayımlanan ilk rapor olan ve 12 Kasım 2018 tarihinde yayımlanan *Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü* raporunda, mesleki eğitimin tarihsel gelişimi, Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretim sistemi, mevcut durum, dünyada mesleki eğitime ilişkin yaklaşımlar ve küresel eğilimler ayrıntılı olarak ele alınmıştır (MEB, 2018b). Söz konusu rapordan sonra yayımlanan ikinci rapor, yine mesleki eğitime ilişkindir. *Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Kurumsal Dış Değerlendirme Raporu* başlıklı rapor, Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim veren kurum-

ların kalite güvence sistemi bağlamında kurumsal dış değerlendirmelerini ele almıştır (MEB, 2018c). Rapor, 29 Kasım 2018 tarihinde yayımlanmıştır. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının dış kalite değerlendirmesi kapsamında 2489 mesleki ve teknik Anadolu lisesi, 633 çok programlı Anadolu lisesi ve 372 mesleki eğitim merkezi olmak üzere toplam 3494 kurum değerlendirilmiştir. 2017-2018 eğitim yılında mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında yapılan dış kalite değerlendirmesi bir süreç izleme çalışması olarak belirli periyotlarla tekrarlanacaktır.

Mesleki ve Teknik Eğitim Verilen Tüm Alanlarda Sektörle İş Birliğini Güçlendirmek

Mesleki ve teknik eğitim dış paydaşlara en duyarlı eğitim türü olup bu alanda yıllardan beri var olan iş birlikleri her geçen gün güçlenmeye devam etmektedir. Yeni dönemde sektörel iş birlikleri yeni bir bakış açısıyla yeniden değerlendirilmiş olup sektörden sürecin birlikte yürütülmesi talep edilmektedir. Bakanlık sektörün mesleki ve teknik eğitimin çıktılarını istihdam garantisi vererek sahip çıkmasını istemekte, aynı zamanda yıllardan beri şikâyet edilen konuları birlikte çözüme kavuşturmak üzere sektörü süreci birlikte yönetmeye davet etmektedir.

Bu kapsamda her iş birliğinin beş boyutu kapsamı sağlanmaya çalışılmaktadır. Bunlar, iş birliği yapılan alanda %100 istihdam veya istihdam kolaylığı sağlanması, iş yeri eğitiminin sektörde gerçek iş ortamında yapılmasına destek verilmesi ve sektördeki uzmanların alan ve dal derslerine girmelerinin sağlanması, müfredatın birlikte güncellenmesi ve öğrencilere burs desteğinin sağlanması şeklindedir. Ayrıca mesleki ve teknik ortaöğretimde görev yapan alan öğretmenlerinin mesleki gelişim eğitimlerinin sürekliliğinin sağlanması, uygulama deneyimlerinin ve teknolojiye yeniliklerin öğrencilere aktarılmasında çok önemlidir. Bu nedenle sektörle iş birliklerinde alan öğretmenlerinin mesleki gelişim eğitimlerinin sektör tarafından düzenli olarak verilmesi de sağlanmaktadır.

Farklı alanlardaki sektörlerle yapılan görüşmelerde tüm sektörlerin yeni yaklaşıma olumlu yaklaştıkları ve hemen buldukları bölgelerdeki mesleki ve teknik eğitim kurumlarını kapsayacak şekilde ikili protokol imzaladıkları görülmektedir. Yeni yaklaşımda sektörlerle ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bu süreçte koordinasyonunu sağlamak üzere çerçeve protokoller imzalanmaktadır. Bu çerçevede atılan adımlardan bazılarının aşağıda değinilmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı: Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında "Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme İş Birliği Protokolü" 25 Eylül 2018 tarihinde imzalanmıştır. Bu çerçeve protokol ile turizm alanında eğitim veren ve seçilen Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerine burs verilmesi, işletmelerde beceri eğitimi ve staj uygulamalarının gerçek hizmet ve üretim ortamında yapılabilmesi, turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmek amacıyla belirlenen turizm liselerinin eğitimlerinin yeniden yapılandırılması (İngilizce ve Rusça hazırlık sınıfı ve Almanca, Arapça, Fransızca ve Çince seçmeli yabancı diller) ve okul eğitici ve yöneticilerinin, hizmet içi ve işbaşı eğitimlerine süreklilik kazandırılması ve mezunların istihdamı sektör tarafından sağlanacaktır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı: Millî Eğitim Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı arasında 15 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde verilen maden teknolojisi alanında “Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme İş Birliği Protokolü” 20 Aralık 2018 tarihinde imzalanmıştır. İş birliği kapsamında bu alanda eğitim veren Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerine burs verilmesi, işletmelerde beceri eğitimi ve staj uygulamalarının gerçek hizmet ve üretim ortamında yapılabilmesi, sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmek amacıyla eğitim programlarının güncellenmesi, okul eğitici ve yöneticilerinin, hizmet içi ve işbaşı eğitimlerine süreklilik kazandırılması ve mezunların istihdamı sağlanacaktır.

Teknoparklar: İstanbul Teknik Üniversitesi ARI Teknokent (2 Kasım 2018) ve İstanbul Üniversitesi İstanbul Teknokent (8 Kasım 2018) ile MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü arasında “Ar-Ge Merkezleri ile Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme” iş birliği protokolleri imzalanmıştır. Mesleki ve teknik eğitimde bu anlamda bir ilk olan protokol kapsamında sadece bilişim teknolojisi alanında değil, elektronik, biyomedikal, makina ve teçhizat imalatı, enerji, savunma, otomotiv gibi birçok alanda mesleki ve teknik eğitim öğrencilerinin beceri ve staj uygulamalarını gerçek üretim ortamlarında yapmaları sağlanacaktır. Proje kapsamında teknoparklarda faaliyet gösteren şirketlerde mesleki eğitim alan öğretmenlerin mesleki gelişim eğitimlerine katkı verilecektir.

HAVELSAN: Millî Eğitim Bakanlığı ile HAVELSAN arasında 11 Aralık 2018 tarihinde öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerilerinin artırılması ve edindikleri güncel bilgilerin gelecek nesillere aktarılması amacıyla “Mesleki Eğitim İş Birliği Protokolü” imzalanmıştır. Protokol kapsamında, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki bilişim ve endüstriyel otomasyon teknolojileri alanlarında görevli atölye ve laboratuvar öğretmenlerine, HAVELSAN’ın profesyonel bilişim uzmanları tarafından, “PARDUS”, “ağ işletmenliği”, “bilgisayar teknik servisi”, “veri tabanı programcılığı”, “web programcılığı”, “mekatronik” ve “zihin haritaları” başlıklı eğitimler verilecektir. MEB tarafından belirlenecek öğretmenlere verilecek eğitimlerin HAVELSAN bünyesindeki tesislerde düzenlenerek teorik eğitimin yanında laboratuvarlarda pratik uygulamalar da yapılması ve bu alanda sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli eleman ihtiyacının karşılanması hedeflenmektedir.

Asansör Akademisi: Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ile Asansör Sanayicileri Federasyonu (ASFED) arasında imzalanan protokol gereği Yenimahalle Şehit Mehmet Şengül Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi bünyesinde kurulan “Merih Asansör Akademi” 25 Ekim 2018 tarihi itibarıyla hizmete girmiştir. Böylece, öğrencilerin ve öğretmenlerin uygulamalı derslerini gerçek üretim ortamında yapabilmeleri için son teknoloji ürünü atölyeler faaliyete başlamıştır.

DOSİDER: Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ile Doğal Gaz Cihazları Sanayicileri ve İşadamları Derneği (DOSİDER), “Mesleki ve Teknik Eğitim İş Birliği” protokolünü 20 Kasım 2018 tarihinde imzalamıştır. Protokol kapsamında 30 ilde belirlenen 30 adet mesleki ve teknik Anadolu lisesinde ‘tesisat teknolojisi’ ve ‘iklimlendirme’ alanına

ait eğitim amaçlı atölye ve laboratuvarlar DOSİDER tarafından kurulacak ve bu okullardan mezun olanların istihdamları sağlanacaktır. Ayrıca ‘tesisat teknolojisi’ ve ‘iklimlendirme’ alanında donatımı yapılan okullardaki öğretmenlere de sektör tarafından mesleki gelişim eğitimi verilecektir.

GÜNDER: Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ve Uluslararası Güneş Enerjisi Topluluğu Türkiye Bölümü Derneği (GÜNDER), “Mesleki ve Teknik Eğitim İş Birliği” protokolünü 27 Aralık 2018 tarihinde imzalamıştır. Protokol kapsamında, mesleki eğitim öğrencilerine, GÜNDER üyesi kurum ve kuruluşlarda, işletmelerde beceri eğitimi, staj imkânları, üye iş yerlerinde mezunların istihdam edilmesi ve yenilenebilir enerji alanında okullarda öğrenim gören öğrencilere başarı bursu verilmesi sağlanacaktır. Yenilenebilir enerji teknolojileri alanında öğretim programı güncellenecek ve öğrenci-öğretmen ve kursiyerler için ders notu ve eğitim materyalleri hazırlanacak olup ulusal ve uluslararası projelere destek sağlayacak olan iş birliği ile güneş enerjisi konusunda çalışanlara meslek kursları, geliştirme ve uyum kursları verilecektir.

Moda Tasarımı Teknolojileri: Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ile Singer & Pfaff Dikiş Makineleri Tic. A. Ş. arasında 8 Kasım 2018 tarihinde imzalanarak yürürlüğe giren iş birliği kapsamında, farklı illerde on beş adet mesleki ve teknik Anadolu lisesinin moda tasarım teknolojileri (giyim üretim teknolojisi) alanında öğretim programı güncellenecek, moda tasarım teknolojileri (giyim üretim teknolojisi) alan öğretmenlerine yönelik olarak hizmet içi eğitimler düzenlenecektir. Ayrıca protokol kapsamındaki okulların atölyeleri teknolojik olarak yenilenecek, öğrencilerin firma iş birliğindeki modacıların atölyelerinde ve işletmelerde beceri eğitimi ve staj yapmalarına imkân sağlanacak ve mezuniyetleri sonrasında firmanın bünyesinde istihdamları sağlanacaktır.

İstanbul’da Örnek Sektör-Eğitim İş Birliği: Mesleki eğitimin güçlendirilmesine yönelik atılacak adımları 9 Kasım 2018 tarihinde yapılan toplantıda MEB, İstanbul Ticaret Odası (İTO) ve İstanbul Sanayi Odası (İSO) birlikte değerlendirmiş ve yeni bir projede mutabık kalınmıştır. Proje kapsamında MEB’in İstanbul’da mesleki ve teknik eğitim verdiği okullardan her bir alanda en güçlü okullar birlikte belirlenmiş ve İTO ve İSO koordinasyonunda sektör temsilcileri ile eşleştirilmiştir. Proje kapsamında ilgili sektör temsilcisi, alan öğrencilerine burs desteği sağlayacak, öğrencilerin beceri, iş yeri ve staj uygulamaları sektörün himayesinde gerçekleştirilecek, müfredat sektörle birlikte sürekli güncellenecek, alan öğretmenlerinin mesleki gelişim eğitimlerine sektör destek verecek ve son olarak mezunların istihdamı sağlanacaktır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı da seçilen her bir okulun atölye ve donanım altyapısına destek vererek bu iş birliğine önemli bir katkı sağlayacaktır. Başlatılan bu projenin yaygınlaşması kapsamında, MEB, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile mesleki eğitimin daha büyük ölçekte güçlendirilmesine yönelik atılacak adımları 11 Aralık 2018 tarihinde yapılan toplantıda birlikte değerlendirmiş ve İstanbul’daki projenin tüm illere yaygınlaştırılması hususunda mutabık kalınmıştır.

Mesleki ve Teknik Eğitimde Sektörün Talepleri Doğrultusunda Yeni Alanlarda Eğitim Seçeneği Sunmak

Yukarıda işaret edildiği üzere, mesleki ve teknik eğitimde halen 54 alan ve 199 dalda eğitim sunulmaktadır. Teknolojideki değişimler ve sektördeki yeni açılımlar beraberinde farklı alanlarda veya mevcut alanların altında yeni dallarda eğitim taleplerini de beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda MEB, sektörden gelen talepleri de dikkate alarak mesleki eğitim çeşitliliğini artırmaktadır. Bu kısımda son zamanlarda bu bağlamda atılan adımlara değinilmektedir.

Geleneksel Türk Sanatları Meslek Lisesi: Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında 25 Eylül 2018 tarihinde imzalanan “Geleneksel Türk Sanatlarını Gelecek Nesillere Aktarma ve Yaşatma İş Birliği Protokolü” kapsamında ilk kez bu alanda eğitim verecek Geleneksel Türk Sanatları Meslek Lisesinin İstanbul’da kurulması kararlaştırılmıştır. Son yıllarda hat, ebru, minyatür, çini, tezhip, kalem işi, cilt, ahşap oymacılık, katı, dokumacılık gibi alanlarda yapılan çalışmalar göz önüne alındığında ortaöğretim seviyesinde böyle bir eğitimin verilmesi bu sanatların gelecek nesillere aktarılmasında büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Açılacak ilk lisenin bu alanda büyük bir boşluğu doldurması hedeflenmektedir.

Savunma Sistemlerine Yönelik İlk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi: Mesleki ve teknik ortaöğretimde eğitim verilen alanlarda doğrudan savunma sistemleri ile ilgili bir dalda eğitim verilmemektedir. Savunma sanayindeki son yıllardaki gelişmeler göz önüne alındığında bu durum büyük bir eksiklik olarak durmaktadır. Bu eksikliği gidermek için MEB ve ASELSAN arasında yürütülen ortak çalışma sonunda elektrik-elektronik teknolojisi ve makine teknolojisi alanlarında savunma elektronik sistemleri ve savunma mekanik sistemleri dallarının açılmasına karar verilmiştir. 3 Ocak 2019 tarihinde imzalanacak ortak protokol kapsamında Ankara OSTİM’de ASELSAN Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi kurulacak, bu alanda eğitim alacak öğrencilere burs verilecek, müfredat ASELSAN ile ortaklaşa belirlenecektir. Öğrencilerin işyeri eğitimi ASELSAN tesislerinde gerçekleştirilecek ve alan ve dal derslerine ASELSAN uzmanları girebilecektir. Protokol kapsamında pilot okuldaki öğretmenlerin mesleki gelişim eğitimleri ASELSAN tarafından düzenli bir şekilde sağlanacaktır. Bu okuldan mezunların ASELSAN tarafından istihdamlarına öncelik verilecektir. Ayrıca, bu okulun mezunlarına, araştırma üniversitelerinin ASELSAN’ın alanına giren mühendislik bölümlerini kazanmaları durumunda yükseköğrenimleri sırasında ASELSAN tarafından burs desteği sağlanacaktır.

Ahşap Oyuncak Üretimi ve Tasarımı: Millî Eğitim Bakanlığı, ülkemizde ihtiyaç duyulan ve büyük oranda ithal edilen ahşap oyuncakların tasarımı ve üretimi ile ilgili önemli bir adım atarak mobilya ve dekorasyon alanında eğitim veren mesleki ve teknik eğitim kurumlarında ahşap oyuncak üretimi için ilk pilot uygulamayı 17 Ekim 2018 tarihinde başlatmıştır. Böylece meslek liselerinde ahşap oyuncak üretimi dört ilimizde başlamıştır. MEB ikinci adım olarak Türkiye’de ahşap oyuncak üreten sektör temsilcilerini davet ederek “Ahşap Oyuncak Sektörü İstişare Toplantısı” yapmıştır. Toplantıda ahşap oyuncak eğitimi müfredatının birlikte oluşturulması, sektör temsilcilerinin deneyim

ve bilgi birikimlerinin pilot okullara transferinin sağlanması, bu alanda eğitim verecek öğretmenlerin işbaşı eğitimlerine sektörün destek vermesi, öğrencilerin eğitiminin gerçek üretim ortamlarında yapılmasının sektör tarafından desteklenmesi kararlaştırılmıştır. Okul öncesi eğitimde çocukların gelişimini destekleyici ahşap oyuncak ve zekâ materyalleri tasarımı ve tasarlanan ürünlerin pedagojik kazanımlarına ve okullarda kurulması planlanan beceri atölyelerinde bu materyallerin kullanımına yönelik bir Ar-Ge birimi de kurulmuştur.

İTÜ Mesleki ve Teknik Eğitim Anadolu Lisesi: Millî Eğitim Bakanlığı, mesleki ve teknik eğitimde üniversitelerle iş birliği kurmak için yeni bir model geliştirmiştir. Bu kapsamda İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) ile 3 Aralık 2018 tarihinde başlattığı görüşmelerde sona gelinmiştir. İşbirliği protokolü 16 Ocak 2018 tarihinde imzalanacaktır. Yeni modele göre, İTÜ Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi kurulması planlanmıştır. Lisede sadece dört alanda (bilgi sistemleri, elektrik-elektronik, biyomedikal cihaz teknolojisi ve denizcilik) eğitim verilecektir. Lisede İngilizce hazırlık sınıfı olacak ve dersler İTÜ Yabancı Diller Yüksekokulu koordinasyonunda verilecektir. Lise artırılmış sanal gerçeklik (“AVR”) ile mesleki İngilizce öğretiminde pilot okul olacaktır. Okul müdürü İTÜ öğretim üyeleri arasında belirlenecek olup alan ve dal derslerine İTÜ öğretim elemanları katkı verecek ve İTÜ’nün ilgili laboratuvarları öğrenciler tarafından kullanılabilir. Ayrıca mezunların İTÜ’nün ilgili mühendislik bölümlerini kazanmaları durumunda yüksek öğrenimleri sırasında burs desteği sağlanacaktır. Eğitim kapsamında İTÜ Teknokent öğrenci ve öğretmenler tarafından aktif bir şekilde kullanılabilir.

Değirmen ve Sektör Makineleri Üretimi: Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü 16 Kasım 2018 tarihinde Değirmen ve Sektör Makineleri Üreticileri Derneği (DESMÜD) ile “Mesleki ve Teknik Eğitim İş Birliği” protokolü imzalamıştır. İş birliği protokolü kapsamında mesleki eğitimde makine teknolojisi alanı altında ilk kez değirmencilik dalı açılacak ve eğitim verilmeye başlanacak, müfredat sektöre iş birliği içerisinde hazırlanacaktır. Protokol kapsamında sektörün talebi doğrultusunda Konya, Gaziantep ve Çorum illerinde MEB’in belirleyeceği mesleki ve teknik Anadolu liselerinde eğitim vermeye başlanacaktır. DESMÜD, bu okullarda atölye ve laboratuvarlar kuracak ve öğretmenlerin işbaşı ve hizmet içi eğitimlerini üstlenecektir. Ayrıca Ankara’da belirlenecek bir mesleki eğitim merkezinde kurulacak olan mükemmeliyet merkezinin de donatımı DESMÜD tarafından yapılarak ulusal ve uluslararası değirmencilik alanına yönelik “eğiticilerin eğitimleri” bu merkez tarafından yapılacaktır. Öğrencilerin beceri eğitimi ve stajları DESMÜD’ün iş birliği içindeki işletmelerde gerçekleştirilecek ve mezuniyet sonrasında istihdamları sağlanacaktır. Ayrıca protokol kapsamında bu alanda eğitim alan başarılı öğrencilere DESMÜD tarafından burs desteği sağlanacaktır.

Et ve Et Ürünleri Üretimi: Millî Eğitim Bakanlığı, NAMET Entegre Et ve Et Ürünleri Tesisleri ile 29 Kasım 2018 tarihinde Gıda Teknolojisi alanında eğitim vermek üzere “Mesleki ve Teknik Eğitim İş Birliği” protokolü imzalamıştır. İş birliği protokolü kapsamında mesleki eğitimde gıda teknolojisi alanı altında et ve et ürünleri üretimi teknolojisi dalı açılacak ve öğretim programı sektöre iş birliği içerisinde hazırlanacaktır. NAMET’in talebi

doğrultusunda Şanlıurfa ve Kocaeli illerinde MEB'in belirleyeceği mesleki ve teknik Anadolu liselerinde eğitim verilecektir. NAMET her iki okulda atölye ve laboratuvar donatılarını yapacak ve öğretmenlerin işbaşı ve hizmet içi eğitimlerini üstlenecektir. Öğrencilerin beceri eğitimi ve stajları NAMET üretim tesislerinde gerçekleştirilecek ve alan öğrencilerinin mezuniyetleri sonrasında istihdamları NAMET tarafından sağlanacaktır. Ayrıca protokol kapsamında bu alanda eğitim alan başarılı öğrencilere NAMET tarafından burs desteği sağlanacaktır.

Mikromekanik Eğitimi: Millî Eğitim Bakanlığı otomotiv, endüstri, biyoteknoloji, uzay-havacılık ve saatçilik sektörü gibi pek çok alanda kullanılan ve ileri teknolojinin temelini oluşturan mikromekanik alanında mesleki eğitim vermeye başlayacaktır. Bu çerçevede MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ile Tüm Saatçi İş Adamları Derneği (TÜSAD) arasında 7 Aralık 2018 tarihinde mikromekanik alanında eğitim vermek üzere "Mesleki ve Teknik Eğitim İş Birliği" protokolü imzalanmıştır. İş birliği protokolü kapsamında mikromekanik alanında eğitim, pilot uygulama olarak 150 yıllık Bursa Tophane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde başlayacaktır. TÜSAD, okuldaki laboratuvar ve atölyeleri kuracak ve öğretmenlerin işbaşı ve hizmet içi eğitimlerini üstlenecektir. Mikromekanik mesleki eğitim düzeyinde müfredatı oluşturularak ilgili alanın çerçeve öğretim programı güncellenecek ve eğitim materyalleri sektörle iş birliği içerisinde hazırlanacaktır. Alan öğrencilerinin beceri eğitimi ve stajları üretim tesislerinde gerçekleştirilecek ve mezuniyetleri sonrasında TÜSAD üyesi işletmelerde istihdamları sağlanacaktır. Ayrıca protokol kapsamında bu alanda eğitim alan başarılı öğrencilere TÜSAD tarafından burs desteği sağlanacaktır.

Mesleki ve Teknik Eğitim Yoluyla Sosyal Entegrasyon ve Kamu Diplomasine Katkı Sağlamak

Mesleki eğitim sadece öğrencilerimiz ve ekonomimiz için bir fırsat sunmakla kalmayıp, aynı zamanda ülkemizde sosyal entegrasyon ve kamu diplomasine açısından da önemli bir enstrüman sağlamaktadır. Bu kısımda bu alanla ilgili atılan adımlara kısaca değinilmektedir.

Yurtdışında Mesleki Eğitim: Millî Eğitim Bakanlığı, yurtdışında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) aracılığıyla açılan mesleki eğitim merkezlerinde hem öğrencilere yönelik eğitimlere hem de eğitimcilerin eğitimine yıllardan beri katkı vermektedir. MEB, bu katkının çeşitliliğini ve kapasitesini artırmak amacıyla 2018 yılı Ekim ayında TİKA ve Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) ile ortak bir çalışma başlatmıştır. Özellikle Afrika'da mesleki eğitim konusunda büyük potansiyel bulunmakta olup son beş yıldır bu alanda TİKA iş birliği ile önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların ve projelerin hem kapasitesini hem de çeşitliliğini artırmaya yönelik çalışmalara hız verilmiştir. Afrika'ya önemli yatırımlar yapan firmalarımızı da göz önüne alarak bir "Türkiye-Afrika Mesleki ve Teknik Eğitim Bilgi Transferi Ekosisteminin Oluşturulması ve Geliştirilmesi" projesi başlatılmıştır. Proje kapsamında yurtdışına yatırım yapan firmalarımızın taleplerine göre TİKA ve DEİK koordinasyonu ile mesleki eğitim merkezleri kurulması, mevcutların kapasitelerinin ihtiyaca göre artırılması ve firmalarımızın ihtiyaç duyduğu nitelikli mesleki ve teknik elemanların yetiştirilmesi ve bu bağlamda ilgili ülkelerle

karşılıklı mesleki ve teknik eğitim iş birliklerinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Yoluyla Uyum: Millî Eğitim Bakanlığı, ülkemizde geçici koruma altındaki Suriyelilerin eğitim, sosyal ve ekonomik uyum alanlarında desteklenmesi amacıyla Avrupa Birliği ve Alman Kalkınma Bankası iş birliği ile "Mesleki ve Teknik Eğitim Yoluyla Sosyoekonomik Uyum Projesi"ni 5 Aralık 2018 tarihinde başlatmıştır. Proje ile geçici koruma altındaki Suriyeliler ve Türk çocuklara kaliteli ve erişilebilir mesleki ve teknik eğitimin sağlanması, eğitim ortamlarının iyileştirilmesi, eğitime devamı artıracak desteklerin sağlanması ve mesleki ve teknik eğitimin sunduğu fırsatlar konusunda farkındalığın artırılması hedeflenmektedir. Yaklaşık 300 Milyon TL'lik bütçeye sahip mesleki ve teknik eğitim yoluyla sosyoekonomik uyum projesinin iki yılda tamamlanması planlanmaktadır. Pilot iller İstanbul, Bursa, Mersin, Adana, Hatay, Kilis, Gaziantep ve Şanlıurfa olarak belirlenmiştir. Proje üç çalışmayı içermekte olup, en önemli bütçeyi pilot illerde seçilen mesleki ve teknik eğitim veren okulların altyapı ve laboratuvarlarının iyileştirilmesi oluşturmaktadır. Proje bütçesinin yaklaşık %80'i sekiz ilde seçilen en az 50 mesleki ve teknik eğitim veren okulun atölye, laboratuvar ve diğer donatım ve altyapısının iyileştirilmesine ve güçlendirilmesine ayrılacaktır. Proje kapsamında 10 bin geçici koruma altındaki Suriyeli öğrenciye ve imkânı kısıtlı Türk öğrencilere ulaşım, eğitim materyali, temrinlik malzeme ve iş kıyafeti desteği ve öğle yemeği desteği verilecektir.

Adalet Bakanlığı ile Mesleki Eğitimde İş Birliği: Millî Eğitim Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı arasında "Mesleki Eğitim İş Birliği" protokolü 28 Kasım 2018 tarihinde imzalanmıştır. Söz konusu iş birliği ile, ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlüler ile denetimli serbestlik altında bulunan yükümlülerin ve koruma kurullarınca yönlendirilen eski hükümlülerin iyileştirme çalışmaları kapsamında kişisel, sosyal ve mesleki gelişimlerinin sağlanması ve her yönden sağlıklı bir şekilde hayatlarına devam edebilmeleri için eğitim faaliyeti düzenlenerek belgelendirilmelerinin sağlanması hedeflenmektedir. Protokol kapsamında tutuklu, hükümlü ve denetimli serbestlik altında bulunan yükümlüler ile koruma kurullarınca yönlendirilen eski hükümlülere iyileştirme faaliyetleri kapsamında mesleki eğitim merkezleri tarafından eğitim, öğretim, kurslar (çıraklık, kalfalık, ustalık veya usta öğreticilik) düzenlenecek ve belgelendirmeleri yapılacaktır. Yine protokol kapsamında kursiyerlerin belirli bir mesleki alana dair geçmiş öğrenmelerinin değerlendirilmesine yönelik sınav yapılacak ve başarılı olanlara kalfalık ve ustalık belgesi verilecektir.

Spor Aktivitelerini Yaygınlaştırmak: Millî Eğitim Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Türkiye Voleybol Federasyonu arasında "Eğitimde İş Birliği Protokolü" 21 Kasım 2018 tarihinde imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Protokol temel ve ortaöğretim öğrencilerine voleybol ve spor sevgisini kazandırmayı, voleybol sporuna erişimi kolaylaştırmayı, Türk voleyboluna yeni ve yetenekli sporcular kazandırmayı hedeflemektedir. MEB'e bağlı resmi okullara ait spor saha ve salonları ile federasyona ait salonlar karşılıklı olarak ortak kullanılacak; voleybol sporuna ilişkin eğitimler, etkinlikler, kurslar, spor yarışmaları ve oyun sahaları, MEB ve federasyonun ortak çalışmasıyla planlanacak

ve yapılacaktır. Protokol kapsamında beden eğitimi öğretmenlerine uygulamalı hizmet içi eğitim verilecek ve voleybol sporunun geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlamak amacıyla öğrencilere ve öğretmenlere yönelik olarak taraflarca ortaklaşa ulusal ve uluslararası program, faaliyet ve projeler düzenlenecektir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Mezunlarının Mezun Oldukları Alanlarda Çalışmalarını Teşvik Etmek

Mesleki ve teknik eğitim veren kurumlardan her yıl 300 binin üzerinde mezun verilmektedir. Genel algının aksine mesleki eğitim mezunlarının istihdam oranı, son yıllarda iyileşmektedir. 2008-2017 yılları arasında eğitim düzeyine göre 15 yaş üstü işsizlik oranlarındaki değişim incelendiğinde, meslek lisesi mezunlarının genel lise mezunlarına göre daha avantajlı oldukları görülmektedir (Gür, Çelik & Yurdakul, 2018). Benzer şekilde, meslek lisesi mezunlarının işsizlik oranı yükseköğretim mezunlarının işsizlik oranı ile de karşılaştırılabilir seviyededir. Özellikle 2009 yılından sonra meslek lise mezunlarının işsizlik oranı dramatik bir şekilde düşmekte, 2012-2014 yılları arasında yükseköğretim mezunlarının işsizlik oranı ile yaklaşık aynı seviyede kalmakta, 2014-2017 yılları arasında yükseköğretim mezunlarının işsizlik oranından da daha düşük seviyede kalmaktadır. Ancak, 2015 yılından sonra meslek lisesi mezunlarının işsizlik oranının gőrece yükseldiği görőlmektedir.

Mesleki ve teknik eğitim mezunlarının istihdam oranı yüksek olmasına rağmen istihdamın genel olarak mezun olunan alanın dışında olduğu görőlmektedir (MEB, 2018a). Bir diğer deyişle, mesleki eğitim mezunları genellikle mezuniyet alanlarının dışında hizmet sektöründe istihdam edilmektedir. Bu durum, sektörün talep ettiği becerilere sahip mezunların sektörün ilgili alanlarıyla eşleşmelerinde sıkıntıya yol açmaktadır. Mesleki eğitimin diğer eğitim türlerine göre pahalı bir yatırım gerektirdiği göz önüne alındığında bu problem, hem yatırımın verimliliğini düşürmekte hem de sektörün gelişimini olumsuz etkilemekte, dolaylı olarak da mesleki eğitimin algısını ve sonuç olarak mesleki eğitime olan talebi düşürmektedir.

Diğer taraftan sektörlerin alanları ile ilgili nitelikli eleman sıkıntısı çektiklerini sıklıkla dile getirdikleri bilinmektedir. Piyasada her bir alanla ilgili çok sayıda mezun olduğu göz önüne alındığında mezun-sektör eşleşmesindeki bu durum tek taraflı bir soruna işaret etmemektedir. Mesleki eğitim mezunlarının mezun oldukları alan dışında istihdam oranlarının yüksek olması, mesleki eğitim mezunlarının alanlarında veya alanları dışında çalıştıklarında özlük haklarında bir değişiklik olmadığında çoğunlukla alan dışında istihdam imkânlarına yöneldiklerine işaret etmektedir. Bu akışın mezun olunan alana yönlendirilmesi için teşvik edici mekanizmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda MEB, mesleki eğitim mezunlarının mezun oldukları alanda çalıştıklarında alacakları asgari ücrette iyileştirme yapılmasına yönelik diğer bakanlıklar ve kurumlar nezdinde ortak çalışmalar yürütmektedir. Benzer şekilde mesleki eğitim mezunlarının mezun oldukları alanlarda çalıştıklarında askerlik tecil ve askerlik görevlerinde iyileştirmelerle ilgili de ortak çalışmalar devam etmektedir. Bu düzenlemelere ilaveten sektörün de artık mezun-sektör eşleşmesini kolaylaştıracak yaklaşımlar geliştirmesi çok önemlidir.

SONUÇ

Mesleki eğitimin yapısı gereği çok paydaşlı olması paydaşların sorunlara hassasiyetini canlı tutmuş, ilgili paydaşlar mesleki eğitimi güçlendirmek için çok sayıda araştırma yapmış, sorunlar tespit edilmeye çalışılmış ve çözümler geliştirilmiştir. Bu çalışmalara bakıldığında hem tespit edilen sorunlarda hem de bu sorunlar için geliştirilen çözümlerde benzer örüntüler olduğu görőlmektedir. 2023 Eğitim Vizyonu'nda mesleki ve teknik eğitimle ilgili yeni yol haritası oluşturulurken bu bağlamda yapılan çalışmalardan ve deneyimlerden yararlanılmıştır.

Bu çalışmada, 2023 Eğitim Vizyonu'ndan hareketle mesleki ve teknik eğitim için geliştirilen yeni yol haritası çerçevesinde geliştirilen hedefler ve bu hedefler kapsamında şimdiye kadar yapılanlar sunulmuştur. Görüldüğü üzere bu makalede değinilen örnekler, kısa sürede gerçekleştirilen eylemleri içermekte olup yeni yol haritasının öngördüğü sektörle birlikte hareket eden ve ülkenin önceliklerine göre kendisini sürekli güncelleyen dinamik bir mesleki eğitim inşası sürecine kısa bir bakış sunmaktadır. Kısa sürede yapılanlar göz önüne alındığında ve aynı kararlılıkla devam edildiğinde bu çalışmada belirtilen ana hedeflerin içeriği her geçen gün giderek zenginleşecek ve bu çalışmada değinilmeyen başka olumlu açılımlara da yol açabilecektir. Bu da mesleki eğitimle ilgili yıllardan beri dile getirilen eleştirilerin ortadan kalkmasına yol açacak ve mesleki eğitimden beklentilerin karşılanmasını sağlayacaktır.

Bu çalışmada çeşitli örneklerle gösterildiği üzere, yeni dönemde mesleki ve teknik eğitimin sistematik ve bilimsel olarak raporlanması ve izlenmesi temelinde, uygulamada fark oluşturacak eylemlere öncelik verilmektedir. Bundan sonra konulan hedeflerde temel yenilik, ana politikalarda köklü bir değişiklik getirilmesi değil, bundan ziyade, nitelikli bir mesleki eğitimin doğasının gerektirdiği uygulama becerilerine ağırlık verilmesi, sektörle sağlam iş birliği kurulması, nitelikli öğrencilerin mesleki ve teknik eğitime çekilmeye çalışılması, iş piyasasının gerektirdiği yeni alanlarda eğitimlerin sunulması gibi konularda en iyi düzeyde performans gösterilmesi hedeflenmektedir. Ek olarak, mesleki ve teknik eğitim veren okullarda kalite kültürünün geliştirilmesi ve kendilerini sürekli iyileştirmeleri, yeni yaklaşımın odak noktalarından biridir. Son olarak, ilgili tüm taraflarla her düzeyde sahici iş birliği yapmak ve sektörün desteğini almak, mesleki eğitimin potansiyelini gerçekleştirmek ve mezunların istihdamını sağlayabilmek oldukça kritiktir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, O. C., & Berk, Ş. (2009). Mesleki ve teknik ortaöğretimde yeni arayışlar: Yeterliđe dayalı modüler sistemin değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 6(1), 220-236.
- Affero, I., & Razali, H. (2013). Issues and challenges of technical and vocational education & training in Malaysia for knowledge worker driven. 10.13140/2.1.4555.2961.
- Aktaşlı, İ., & Tüzün, İ. (2012). *Mesleki ve teknik eğitimde kalite strateji belgesi*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi. Retrieved from https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33139/xfiles/Mesleki_ve_Teknik_Egitimde_Kalite_Strateji_belgesi_2012_.pdf

- Aktaşlı, İ., Kafadar, S., & Tüzün, I. (2012). *Meslek eğitiminde kalite için işbirliği: Meslekî ve teknik eğitimde güncellenmiş durum analizi*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- Bennel P., & Segerstrom J. (1998). Vocational education and training in developing countries: Has the World Bank got it right? *International Journal of Educational Development*, 18(4), 271-287.
- Bertocchi, G., & Spagat, M. (2004). The evolution of modern educational systems: Technical vs. general education, distributional conflict, and growth. *Journal of Development Economics*, 73, 559-582.
- Bolat, Y. (2016). *Türkiye’de meslekî ve teknik eğitimin mevcut durumu ve farklı ülkelerle karşılaştırılması*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çelik, Z., Yurdakul, S., Bozgeyikli, H., & Gümüş, S. (2017). *Eğitime bakış 2017: İzleme ve değerlendirme raporu*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Çelik, Z., Boz, N., Arkan, Z., & Toklucu, D. K. (2017). *TEOG yerleştirme sistemi: Güçlükler ve öneriler*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1963). *I. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1967). *II. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. Retrieved from <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/ikinci-Beş-Yıllık-Kalkınma-Planı-1968-1972.pdf>
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1972). *III. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. Retrieved from <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Üçüncü-Beş-Yıllık-Kalkınma-Planı-1973-1977.pdf>.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1979). *IV. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. Retrieved from http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Dorduncu_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-1979-1983.pdf
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1985). *V. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. Retrieved from <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Beşinci-Beş-Yıllık-Kalkınma-Planı-1985-1989.pdf>
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1989). *VI. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. Retrieved from http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-1990-1994.pdf
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1996). *VII. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. Retrieved from <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Yedinci-Beş-Yıllık-Kalkınma-Planı-1996-2000.pdf>
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2001). *VIII. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. Retrieved from <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/13743/plan8.pdf>
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2007). *IX. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. Retrieved from <http://www.metu.edu.tr/system/files/kalkinma.pdf>
- Eichhorst, W., N. Rodríguez-Planas, R. Schmidl, & Zimmermann (2015). A roadmap to vocational education and training in industrialized countries. *Industrial and Labor Relations Review*, 68, 314–337.
- Fazekas, M., & Field S. (2013). *A skills beyond school review of Germany*. OECD Reviews of vocational education and training. Paris: OECD Publishing. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1787/9789264214682-en>
- Günay, D., & Özer, M. (2014). *Türkiye’de meslek yüksekokulları, mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Günay, D., & Özer, M. (2016). Türkiye’de meslek yüksekokullarının 2000’li yıllardaki gelişimi ve mevcut zorluklar. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(1), 1-12.
- Gür, B. S., Çelik, Z., & Yurdakul, S. (2018). *Yükseköğretime bakış 2018: İzleme ve değerlendirme raporu*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Gür, B. S., Özoğlu, M., Akgeyik, T., Çetinkaya, E., Karagöl, E. T., Öztürk, M., Biçerli, M. K., Açıkgöz, Ö., Özer, M., Özhan, T., & Çelik, Z. (2012). *Türkiye’nin insan kaynağının belirlenmesi*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Hoeckel, K. (2008). *Costs and benefits in vocational education and training*. Paris: OECD Publishing. Retrieved from <http://www.oecd.org/education/innovation-education/41538706.pdf>
- Hoekel, K. (2010). *Learning for jobs*. OECD reviews of vocational education and training: Austria. Paris: OECD Publishing. Retrieved from <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/Learning%20for%20Jobs%20book.pdf>
- Kaya, A. A. (1999). Türkiye’de genç işsizliği ve istihdam sorununa çözüm olarak meslekî eğitim. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 45-56.
- Keating, J., Medrich, E., Volkoff, V., & Perry, J. (2002). *Comparative study of vocational education and training systems: National vocational education and training systems across three regions under pressure of change*. Kensington Park, SA, Australia: National Center for Vocational Education Research (NVCER). Retrieved from <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan010348.pdf>
- Kreysing, M. (2001). Vocational education in the United States: Reforms and results. *European Journal of Vocational Training*, 23(1), 27-35.
- Lukas, G. (2013). *The hybridization of vocational training and higher education in Austria, Germany, and Switzerland*. Opladen: Budrich UniPress Ltd.
- Meer, J. (2007). Evidence on the returns to secondary vocational education. *Economics of Education Review*, 26, 559-573.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018a). *Güçlü yarınlar için 2023 eğitim vizyonu*. Ankara: MEB. Retrieved from http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018b). *Türkiye’de meslekî ve teknik eğitimin görünümü*. Ankara: MEB Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No: 1. Retrieved from https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/12134429_No1_Turkiyede_Mesleki_ve_Teknik_Egitimin_Gorunumu.pdf

- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018c). *Mesleki ve Teknik Orta-öğretimde Kurumsal Dış Değerlendirme Raporu*. Ankara: MEB Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No: 2. Retrieved from https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/29122622_mesleki_ve_teknik_ortaogretimde_kurumsal_dis_degerlendirme_raporu_web_29kasim_1.pdf
- OECD (2010). *Learning for jobs. OECD reviews of vocational education and training: Options for China*. Paris: OECD Publishing. Retrieved from <https://www.oecd.org/china/45486493.pdf>
- OECD (2014). *OECD reviews of vocational education and training: Key messages and country summaries*. Paris: OECD Publishing. Retrieved from http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/OECD_VET_Key_Messages_and_Country_Summaries_2015.pdf
- OECD (2017). *Education policy outlook: Austria*. Paris: OECD Publishing. Retrieved from <http://www.oecd.org/education/profiles.htm>
- OECD (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. Paris: OECD Publishing. Retrieved from [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)
- Oral, I. (2012). Mesleki eğitimde ne çalışıyor, neden çalışıyor: Okul-işletme iş birliklerine dair politika önerileri. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- Özer, M., Çavuşoğlu, A., & Gür, B. S. (2011). Restorasyon ve toparlanma dönemi: Mesleki ve teknik eğitimde 2000'li yıllar. In B. S. Gür (Ed.), *2000'li Yıllar: Türkiye'de Eğitim* (pp. 163-192). İstanbul: Meydan.
- Reman, N. (1971). Türkiye'de meslekî ve teknik eğitimin problemleri ve gelişme stratejileri yönünden yeni bir meslekî-teknik eğitim politikası ihtiyacı. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 31(1-4), 119-133.
- Solga, H., Protsch, P., Ebner, C., & Brzinsky-Fay, C. (2014). *The German vocational education and training system: Its institutional configuration, strengths, and challenges* (Discussion Paper SP 1 2014-502). Berlin: WZB Berlin Social Science Center.
- Şencan, H. (2008). Türkiye'de meslekî ve teknik eğitim: Sorunlar ve öneriler. Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği (MÜSİAD) Araştırma Raporları: 55. İstanbul: Tavaslı Matbaacılık. Retrieved from http://www.musiad.org.tr/F/Root/Pdf/Ara%C5%9Ft%C4%B1rma%20Raporlar%C4%B1/Ara%C5%9Ft%C4%B1rma%20Raporlar%C4%B1/Mesleki_Teknik_Egitim_Raporu.pdf
- Türk Eğitim Derneği (1983). *Türkiye'de meslek eğitimi ve sorunları. VI. Eğitim toplantısı*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Wheelahan, L., & Moodie, G. (2016). *Global trends in TVET: A framework for social justice*. Brussels: Education International.
- World Bank (2019). *The changing nature of work. World development report*. Washington: International Bank for Reconstruction and Development. Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/816281518818814423/2019-WDR-Report.pdf>